

Lokal læreplan i piano

(kjerneprogrammet)

1. INNLEDNING

Piano er et allsidig og populært instrument som brukes innenfor mange sjangre. I Karmøy Kulturskole kan elever starte på piano fra 2. klasse. Undervisningen er organisert som en-til-en undervisning, og det er også muligheter for samspill (4-hendig, 2 pianoer). I løpet av skoleåret vil det i tillegg være anledning til samspill med elever på andre instrumenter, gjennom ulike prosjekter og konserter. Øving er sentralt for at eleven skal oppleve mestring og utvikling på instrumentet over tid, og øving hjemme er derfor en viktig forutsetning for fremgang på instrumentet.

Fra jubileumsforestillingen «Lykken er» i Karmøy Kulturskole, 2018 (foto: Motiejus Kurmis)

2. OVERORDNET MÅL

Gjennom arbeidet med musikk skal elevene

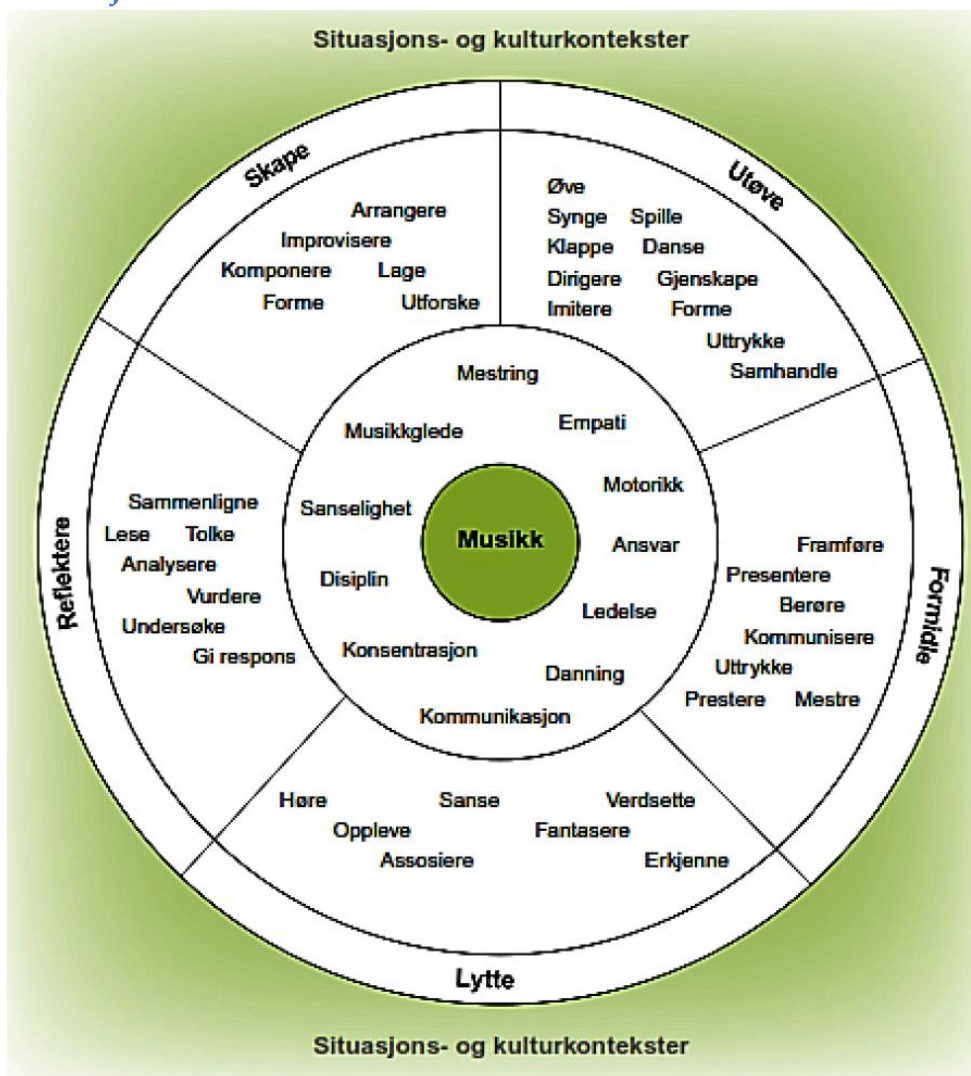
- oppnå gode ferdigheter på instrumentet sitt, på alle nivåer og ut fra ambisjonsnivå
- oppleve mestringsglede og positiv selvutvikling
- utvikle seg til selvstendige utøvere som har glede av musikk livet gjennom

- o bli aktive lyttere med et nært forhold til musikk
- o utvikle evnen til samspill og samarbeid
- o få muligheter til fordypning som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning i musikk
- o bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv

Gjennom arbeidet med piano skal elevene

- o få mulighet til å uttrykke seg musikalsk gjennom instrumentet
- o utvikle tekniske ferdigheter
- o utvikle gehør- og rytmesans
- o lære noter og musikkteori
- o bli introdusert for ulike stilarter og musikalske uttrykk
- o få mulighet til å delta på konserter og opptredener
- o utvikle fortrolighet og ferdighet i å opptre foran publikum

3. FAGHJUL

Faghjulet er hentet fra Rammeplan for kulturskolen, «Mangfold og fordypning» (Norsk kulturskoleråd 2016:48)

4. LÆRINGSMÅL

På kjerneprogrammet i piano har vi fire faser i den musikalske opplæringen: Fase 1 begynnernivå, fase 2 mellomnivå, fase 3 høyere mellomnivå, og fase 4 viderekomment nivå. Vi har også fem nøkkelkompetanser som er felles for hver fase: Øve, fremføre, høre, lese og lage. Læringsmålene vil bli konkretisert for hver fase og nøkkelkompetanse i det følgende.

<i>Fire faser i musikkopplæringen</i>	<i>Fem nøkkelkompetanser i musikkfag</i>
<i>Fase 1: Begynnernivå</i>	1. Øve
<i>Fase 2: Mellomnivå</i>	2. Fremføre
<i>Fase 3: Høyere mellomnivå</i>	3. Høre
<i>Fase 4: Viderekomment nivå</i>	4. Lese
	5. Lage

FASE 1: BEGYNNERNIVÅ

Denne fasen av pianoopplæringen handler om å bli kjent med instrumentet, etablere grunnleggende fysisk og musikalsk mestring av pianoet og basisforståelse av notesystemet. Spilletimene er lærerstyrt, men det kan være rom for individuelle tilpasninger ut fra interesse hos den enkelte.

Pianoundervisning tilbys fra 2. klasse, men vi tar også imot eldre nybegynnere. Progresjonen kan da følge et litt annet mønster enn det som er beskrevet under.

ØVE – spille / utøve:

For nybegynnere på piano er det fokus på hensiktsmessig bruk av hele kroppen:

- God sittestilling med beina i gulvet, og en uanstrengt og rett rygg
- Sittehøyden skal være slik at hånden hviler naturlig på tangentene
- Grunnleggende spilleteknikk. Å oppnå funksjonell bruk av alle fingre, er et av de viktigste målene for dette trinnet

Anbefalt daglig øving: minimum 15 min.

Læreren gir lekser og mye av timen vil gå med på å forberede øvingen hjemme. Foreldre er svært viktige støttespillere for øvingen hjemme. Gode rutiner for øving hjemme er en forutsetning for læring og fremgang.

FREMFØRE – spille for andre:

Eleven bør helst komme i gang med å framføre i løpet av første spilleår. Disse første fremføringene må være godt forberedt og skje i en hyggelig og trygg ramme. Det er viktig å arbeide med utvikling av elevens selvtillit til å opptre foran publikum

HØRE – lytte / gehør:

- Eleven kan lære små snutter ved imitasjon og enkel lytting. Dette kan danne et godt utgangspunkt for notelæring
- Eleven kan oppfordres til å lete frem små og kjente sanger på pianoet
- Elevene får bli kjent med dur- og mollbegrepene, og lære seg å høre forskjellen på disse
- Vi øver dynamisk bevissthet - svakt og sterkt
- Lære utenat sanger som har vært i lekse
- Lære å spille hovedtreklange i enkle tonearter (evt. åpne kvinter) og lytte seg fram til bruk av disse

LESE – notelesing / teori:

Pianoelevene vil tidlig få noteopplæring. For de helt yngste nybegynnerne kan læreren velge å la opplæringen starte med fokus på tonenavn / fingernummer, og evt. trekke denne fasen noe ut i tid.

- Enkle rytmer, noteverdier og pauser
- Enkle taktarter (4/4, 3/4 og 2/4)
- Bindebuer og legatobuer, samt noen enkle tegn læres
- Grunnleggende dynamikktegn som (*p*, *f*)

LAGE – komponering / improvisasjon:

For eksempel:

- Lage enkel melodi med 5 toner
- Fylle inn manglende toner i en sang
- Improvisasjon innen gitte rammer (f.eks. pentaton improvisasjon (de svarte tangentene))

*Fra presentasjon av piano på SPILLOPP,
Åpen dag på Karmøy Kulturskole, 2022 (foto: Motiejus Kurmis)*

FASE 2: MELLOMNIVÅ

Dette nivået handler om å sette fart på eleven. Spilleglede og energi må være i sentrum. Det grunnleggende er på plass, men en må hele tiden vende tilbake for å sikre at all kunnskapen er på plass. Mengdetrening er et stikkord. Videre er det viktig å se sammenhenger; der en med nybegynner ser på notene i detalj, vil man på mellomnivået fokusere mer på sammenhenger og det overordnede bildet. Læreren styrer undervisningen, men tar hensyn til elevens interesser. Det er viktig å fortsatt bruke en lærebok, men læreren vil gjerne gi noen flere stykker utenom boka. Samspill kan være en kjekk utfordring på dette nivået.

ØVE – utøve / spille:

Anbefalt daglig øving: Minimum 25 min

På mellomnivået er det viktig å få fart på både fingrene og notelesingen. Teknikkøvelser er en god måte å øve begge disse faktorene på, f. eks ved å bruke «Dozen a day» heftene.

Gjennomgang av dur og moll skala i samsvar med toneart på stykker en spiller, er helt naturlig. Skalaene spilles gjerne over flere oktaver, både parallelt og med motbevegelser.

Besifringsspill brukes mer aktivt, og eleven bør få kjennskap til omvendinger av akkorder og enkel akkompagnering med ulike teknikker. Bruk av (høyre) pedal innføres.

FREMFØRE – spille for andre:

Eleven er klar for litt mer «formelle» / høytidelige arenaer og konserter.

HØRE – lytte / gehør:

- Besifringsspill (fritt akkompagnement) kan være en naturlig del av gehørstreningen
- Forståelse av tonearter, hvilken toneart spiller jeg i og hvorfor? Introduksjon til kvintsirkel
- Trene på intervaller, gjenkjenne ters, kvint og oktav
- Lære om stor og liten ters samt stor og liten septim
- Kunne kjenne igjen hovedtreklanger og høre hvordan disse passer inn
- Spille enkle akkordrekker
- Trene på enkel omvendning av akkorder
- Lytting på innspillinger av sanger en selv har i lekse

LESE – notelesing / teori:

- Intervaller, kunne gjenkjenne intervaller til og med en oktav i notebildet
- Kjenne til alle oktavenes navn
- Mer avansert rytmelesing, punkterte 8-deler, synkoper

LAGE – komponere / improvisere:

- Komponere egne melodier for piano, enkel harmonisering (hovedtreklanger) / bass
- Improvisere basert på akkordrekker
- Lage et enkelt akkompagnement basert på akkorder til andre solister / evt. til egen sang

Parkert Piano konsert med pianoelever fra Karmøy Kulturskole på Storhall Karmøy, Vedavågen (2021)

FASE 3: HØYERE MELLOMNIVÅ

Eleven har sannsynligvis spilt piano flere år. Fokus for nivået er å få eleven til å bruke de grunnleggende kunnskapene til å uttrykke seg friere og mer allsidig. Eleven får selv mer å si for retningen til undervisningen. Besifringsspill kan være et viktig tema på dette trinnet. Eleven må få se sammenhengen mellom musikkteori/akkorder i ferdig komponert musikk og over i musikk som eleven selv skal lage akkompagnement til.

ØVE – utøve / spille:

Anbefalt daglig øving: minimum 30-40 minutter

På dette nivået kan eleven spille flere av de kjente klassikerne på piano; «Til Elise», Grieg op.12, 1.sats av Beethovens måneskinns-sonate. Det er viktig for eleven i denne fasen at det en spiller oppleves som god musikk. Mange har spesielle stilarter de ønsker å spille, men det er likevel viktig å spille variert og utviklende musikk.

Notesystemet er lært, men kompleksiteten i notebildene blir stadig større og eleven må fortsatt ha noe hjelp og støtte i innlæringen av nye stykker. Fokus på teknikk: Tyngde / fri bruk av arm og fingerspill utvikles videre. Hanon-øvelser kan være aktuelle og det samme er ulike skalaer, inkludert kromatisk skala.

FREMFØRE – spille for andre:

Vekt på tolkning, formidling i utøvelsen. Mulighet for samspill i ulike genre og besetninger.

HØRE – lytte / gehør:

Lage forspill til besifringssanger, plukke en låt selv, prøve seg på enkel diktat – enten melodisk eller rytmisk. Lytting på innspillinger.

LESE – notelesing / teori:

Mer selvstendig innlæring av nye sanger. Eleven lærer alle de viktige foredragsbetegnelser i stykkene.

Prima vista (gjerne fra repertoar fra tidligere faser). Enkle triller. Forstå oppbyggingen av en skala.

LAGE – komponere / improvisere:

- På dette nivået er det viktig å forstå oppbygging av og bruken av kvintsirkelen
- Parallele tonearter og akkordrekker med blanding av dur og moll testes ut
- Besifringsspill: Akkorder med stor og liten septim, add 9, sus 4, sus2 og kvintakkorder
- Eleven kan få sanger i ulike stilarter – viser, jazz, pop m.m.

FASE 4: VIDEREKOMMENT NIVÅ

En elev på dette nivået har typisk spilt mange år (7-8 år), og går gjerne på videregående skole. På dette tidspunktet har eleven gjerne valgt et spesialområde / sjanger ex. klassisk eller rytmisk piano. Dette er en elev som øver mye, og som har opparbeidet en stor egeninteresse for sitt fag.

ØVE – utøve / spille:

Anbefalt daglig øving: Fra 60 minutter

Stykkene er gjerne lange og krevende, og vil ta lang tid å få ferdig. Det å lære stykker utenat blir viktig.

FREMFØRE – spille for andre:

Eleven kan ta spilleoppdrag i offentlig rom, han / hun kan delta på alt som kulturskolen har av konserter. En forventer at eleven kan presentere seg selv og det han / hun skal spille på konserter. Prestasjonsforbedrende teknikker er et aktuelt tema.

HØRE – lytte / gehør:

Tolkning av musikkstykker får stadig større plass i opplæringen. Klangbehandling og kritisk lytting til eget spill er essensielt.

LESE – notelesing / teori:

Selvstendig innstudering av stykker. Gode notekunnskaper. Forståelse for form og stil.

LAGE – komponere / improvisere:

På dette nivået har eleven kunnskap til å komponere / notere små stykker for et eller flere instrumenter.

Egenvurdering - elevene skal kunne vurdere arbeidsinnsats, metoder og fremskritt.

Foto: Felicia Buitenwerf

Lærerens ansvar

- Være godt forberedt til undervisningen, møte opp god tid i forveien og ta imot elevene i undervisningsrommet
- Ha god kommunikasjon med elever og foresatte, i form av e-poster, SMS og foreldremøter høst- og vårsemester
- Vektlegge trygghet og relasjonsbygging i undervisningen
- Gi klare retningslinjer over hva som forventes av eleven i forhold til egenøving og regler som følger undervisningen. Læreren skal stille krav som er realistiske, og oppmuntre eleven til egeninnsats og deltakelse i undervisningen
- Kartlegge og legge opp undervisningen etter elevens nivå, samtidig som de også skal få utfordringer å strekke seg til
- Legge opp til og legge forholdene til rette for ulike framføringer
- Ha klare mål- og retningslinjer for danseelevens utvikling; tilrettelegge for god faglig progresjon og kontinuitet fra nybegynner, litt øvet, øvet og til viderekommen

Elevens ansvar

- Møte presist til undervisningen og ha med noter / nødvendig utstyr
- Ha innarbeidet gode øvingsrutiner hjemme
- Vise interesse for undervisning
- Vise innsats i timene og ha respekt for timens innhold

Foresattes ansvar

- hjelpe og oppmuntre eleven til å øve hjemme
- Ved fravær skal foresatte alltid gi beskjed til lærer eller kulturskolens administrasjon
- Støtte opp om arrangement i kulturskolen og delta på foreldremøter i løpet av året
- Sørge for at kulturskolen har riktig kontaktinformasjon på eleven
- Lese og tilegne seg all informasjon sendt fra kulturskolen på e-post og SMS
- Passe på at eleven møter opp presist til undervisningen

5. INNHOLD

Lærestoff, emneområder og repertoar er en sentral del av innholdet i den musikalske opplæringen i kulturskolen. Eksempler på innhold vil bli gitt for hver fase i det følgende.

EKSEMPLER PÅ LÆREBØKER – fase 1:

Agnestig: «Vi spiller piano 1»
Bastien: «Bit for bit» (forberedende bok og bok 1)
Söderquist Sperring: «Pianogehör 1»
Min egen pianoskole 1
Finsk pianoskole rød
Tveter: Kjent og kjært 1-2
Schaum: «Pre A» og «A»
Kari Fekjar: «Opus Blå»
Kallevig: «Den kjenner jeg»
Utbult: Pianosprell 1
Agnestig: «Vi spiller piano 2»
Bastien: «Bit for bit 2»
Söderquist Sperring: «Pianogehör 2»
Schaum: «B»
Finsk pianoskole: Rød og blå bok
Kallevig: «Fra fjern og nær»
Utbult: «Pianobus 2»

EKSEMPLER PÅ REPERTOAR / LÆREVERK – fase 2:

Agnestig: «Vi spiller piano 3»
Kallevig: «Hit og dit»
Söderquist Sperring: «Pianogehör 3»
Finsk pianoskole bok 2
Bastien: «Bit for bit 3»
Kari Fekjar: «Opus rød»
Tveter: «Kjent og kjært 3»
Sonja Otto: «Soundwaves»
«Perler fra Barokken»
Bogdan: «Impressions» 1 og 2

EKSEMPLER PÅ REPERTOAR – fase 3:

Tema Tangent 1
Classics to Modern 3
Til Elise (orig. versjon)
Agnestig (Pianoprisme 1)
Sonatiner
Finsk pianoskole, Grønn
Klassiske perler, blå bok
Modern Impressions (Bogdan)
Toccatina av Kabalevsky
Ballade pour Adeline (Clayderman)
1. sats av Måneskinssonaten (Beethoven)

EKSEMPLER PÅ REPERTOAR – fase 4:

Eksempler på klassisk repertoar:

Bach inventions
Classics to modern 4-5-6
Grieg lyriske stykker op. 43, 54 og 71
Wienerklassiske sonater
Debussy: Children's Corner

Eksempler på rytmisk repertoar:

Standardlåter fra Real Book
Ragtime (Joplin)
Poplåter
Musikalrepertoar
Annet repertoar tilsvarende opptak til høyere musikkutdanning

6. ARBEIDSFORMER OG ORGANISERING

Piano er for elever fra 2. klasse.

Undervisningstiden er min. 20 minutter pr. uke, individuelt.

Lærer kan ved behov sette sammen flere elever og utnytte tidsressursen på andre måter, dersom dette er hensiktsmessig. Eleven må selv kjøpe de læreverk lærer anbefaler.

I og med at pianoelever ofte jobber alene, kan deltagelse i felles prosjekter være viktig for at eleven skal oppleve å være en del av et fellesskap.

Mesteparten av læringen foregår hjemme, mellom spilletimene. Derfor er egenøvingen hjemme svært viktig for at eleven skal oppleve mestring og utvikling på instrumentet sitt. Samspill kan også være en viktig del av undervisningen (4-hendig, 2 pianoer).

7. VURDERING FOR LÆRING

På pianotimene i kulturskolen får eleven tilbakemeldinger, veiledning og tips om hvordan han / hun kan forbedre seg og jobbe videre med de stykker og emner som eleven til enhver tid jobber med.

Det blir holdt informasjonsmøte og utviklingssamtale i løpet av skoleåret. I tillegg får elevene muntlige tilbakemeldinger fra lærer på undervisningstimene.

8. LOKALER OG UTSTYR

Eleven må ha egnet øveinstrument (veide tangenter) tilgjengelig hjemme.